

POUK KLASIČNIH JEZIKOV NA SLOVENSKIH GIMNAZIJAH V TRSTU IN GORICI

Zdi se mi, da bo lažje spregovoriti o pouku latinščine in grščine na slovenskih gimnazijah v Trstu in Gorici, če bom najprej na splošno orisala italijanski gimnazijski sistem, v katerega se vključujejo tudi gimnazije s slovenskim učnim jezikom, ter obenem na kratko podala zgodovino slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem.

Rojstni list slovenskih šol na omenjenih področjih je odlok Zavezniške vojaške uprave v Trstu, ki je izšel 8. oktobra 1945. Takrat ali pa takoj v naslednjih letih so nastale na Tržaškem (poleg osnovnih) sledeče nižje srednje šole:

Državna nižja gimnazija pri Sv. Jakobu

Državna nižja industrijska šola v Rojanu

Državna nižja trgovska šola pri Sv. Ivanu

Državni dvoletni industrijski tečaj v Nabrežini, ki se je v šol. 1. 1961/62 spremenil v triletno industrijsko strokovno šolo z oddeljenimi razredi v Sv. Križu.

Državni dvoletni industrijski tečaj na Opčinah (s šolskim 1. 1961/62 spremenjen v triletno državno industrijsko srednjo šolo)

Državni dvoletni industrijski tečaj v Dolini (spremenjen prav tako v državno industrijsko šolo v šol. 1. 1961/62).

Državni dvoletni trgovski tečaj na Proseku (kateremu je bil dodan v šol. 1. 1959/60 tudi III. razred)

Državni dvoletni trgovski tečaj na Katinari (kateremu je bil kasneje priključen tudi III. razred).

Nekako ob istem času sta nastali v Gorici:

Državna nižja strokovna šola

Državna nižja gimnazija

Od višjih gimnazij so bili istočasno ustanovljeni v Trstu sledeči zavodi:

Državni znanstveni licej s klasičnim oddelkom

Državno učiteljsišče

Državna trgovska akademija

v Gorici pa:

Državna klasična gimnazija in licej
Državno učiteljišče.

Dvajset let po osvoboditvi so slovenske šole tudi poimenovali po slovenskih pesnikih in pisateljih, naj omenim samo nekaj najvažnejših: nižjo gimnazijo pri Sv. Jakobu so npr. poimenovali po Ivanu Cankarju, znanstveni licej s klasičnim oddelkom po Francetu Prešernu, učiteljišče po A. M. Slomšku, trgovsko akademijo po Žigi Zoisu;

v Gorici pa nižjo gimnazijo po Ivanu Trinku, klasični licej po Primožu Trubarju ter učiteljišče po Simonu Gregorčiču.

Pouk vseh predmetov (razen italijanščine) poteka na vseh omejenih šolah v materinem jeziku, to se pravi v slovenščini, predmetni učni načrt pa je isti kot na ustreznih italijanskih zavodih z edino razliko, da se dijaki na slovenskih šolah učijo tudi slovenskega jezika in literature.

Pouk klasičnih jezikov se po italijanskem učnem načrtu ne omejuje samo na klasično gimnazijo, temveč je razširjen tudi na znanstvenem liceju, učiteljišču, do šol. l. 1962/63 pa je bila latinščina obvezen učni predmet tudi v nižji gimnaziji (v vseh treh razredih 5 ur tedensko). Takrat pa je bila ob nastopu šolske reforme, t.j. poenotenja učnih načrtov na nižji strokovni in industrijski šoli ter na nižji gimnaziji, latinščina popolnoma ukinjena v prvem razredu, v drugem razredu je bila priključena pouku italijanščine (samo 1 uro tedensko), v tretjem razredu pa je bil uveden neobvezen pouk tega predmeta predvsem za dijake, ki so nameravali po osemletki obiskovati klasično gimnazijo.

Z letošnjim šol. l. (1977/78) pa je bil pouk latinščine na enotni nižji srednji šoli s posebnim vladnim ukrepom popolnoma ukinjen, tako da začenjajo zdaj dijaki s poukom tega predmeta šele na višji gimnaziji.

Za lažje razumevanje podajam sledečo shemo:

Pouk latinščine

Tedenske ure

	Klas. gimn.	Real. gimn.	Učiteljišče
1. r.	5	4	5
2. r.	5	5	3
3. r.	4	4	4
4. r.	4	4	3
5. r.	4	3	/

Pouk grščine

Tedenske ure

Klas. gimn.	
1. r.	4
2. r.	4
3. r.	3
4. r.	3
5. r.	3

Če preidemo k učnim načrtom posameznih gimnazij, nam bo takoj jasno, da je pouk bodisi na klasični in realni gimnaziji kot na učiteljski v prvih dveh letnikih osredotočen predvsem na poučevanje slovnice in sicer na oblikoslovje, sklonoslovje in osnovne podatke iz sintakse (predvsem na neosebne glagolske oblike: A. C. I., N. C. I., absolutni ablativ, participium coniunctum itd.). Šele v tretjem letniku se začenja podrobno obravnavanje hipotakse.

Seveda so zahteve največje na klasični gimnaziji, kjer je predpisano že v prvih dveh letih branje avtorjev, in sicer lažjih odlomkov iz Cezarja, Cicerona, Katula, Salustija, Tibula, Ovidija. V tretjem razredu (tako im. I. klas. liceju) se začenja tudi sistematična obravnava latinske literature, in sicer od začetkov do Cezarja, od avtorjev pa je predpisan izbor iz Vergilija (Eneida, Bukolika, Georgika), Ciceron (govorniško delo), izbor iz Livija ali Salustija.

V četrtem razredu (II. klas. liceju) sta od pesnikov na vrsti Katul in Horacij (izbor iz Od), od zgodovinarjev je predpisan izbor iz Tacita. Literatura obsega celo zlato dobo do Avgustove smrti. V zadnjem letniku (III. klas. liceju) je predvideno branje Cicerona (filozofsko delo), na izbiro pa sta še Plavtova ali Terencijeva komedija ali pa izbor odlomkov iz Lukrecija (*De rerum natura*). Literaturo je treba predelati do padca zapadnega rimskega cesarstva.

Program na realni gimnaziji se v marsičem ne razlikuje od programa na klasični gimnaziji. Učni načrt za literaturo je isti, samo branje avtorjev je skrženo na manjše število odlomkov sorazmerno z manjšim številom ur, določenih za predmet. Tudi izbor avtorjev je nekoliko drugačen. V tretjem razredu berejo dijaki Cezarja, odlomke iz Katula ali pa iz Ovidija, šele v četrtem Vergilija in odlomke iz zgodovinarjev, v zadnjem razredu pa je program skoraj isti kot za klasični licej: Ciceron (filozofsko ali važnejše govorniško delo), izbor iz Lukrecija.

Na učiteljski se začenja pouk latinske literature tudi v tretjem razredu, učni načrt pa se nekoliko razlikuje, ker je treba predpisano snov predelati v dveh letih, v prvem od začetkov do Cicerona, v drugem od Avgustove dobe do vključno krščanskih piscev. Branje avtorjev je v primerjavi z ostalima dvema gimnazijama skromno: v tretjem razredu je predvideno branje Cezarja (*De bello Gallico*) ali pa Livija ter izbor iz Vergilija, v zadnjem razredu pa izbor iz Horacija in po želji izbor iz Cicerona ali iz Kvintilijana (*Institutio oratoria*).

Kot pouk latinščine je tudi pouk grščine osredotočen v prvih dveh razredih klasične gimnazije (tako im. IV. in V. klas. gimnazije) na slovnico, le ob koncu drugega letnika predvideva učni načrt prevod nekaj Lukijanovih dialogov in odlomke iz Ksenofonta. V tretjem razredu se začenja sistematično branje avtorjev, in sicer Homerja in Herodota, sledi v četrtem razredu izbor iz monodskih in zbornskih lirikov ter Platonov dialog, v zadnjem letniku pa tragedija in govorniško delo. Obenem spoznavajo dijaki literaturo, in sicer v tretjem razredu od začetkov do Pindarja, v predzadnjem antiško dobo, v zadnjem pa helenizem in grško-rimsko obdobje.

Že od same ustanovitve slovenskih šol so imeli bodisi dijaki kot profesorji stalno velike težave zaradi pomanjkanja ustreznih učbenikov. Razmeroma lahko je bilo in je še danes dobiti Grško slovnico in vadnico prof. F. Bradača, prav tako je bila veliko let na voljo tudi Latinska vadnica prof. Južniča in Koprive. Tu so se v dobršnji meri žrtvovali ravno profesorji novonastalih slovenskih šol in sestavili učbenike, ki so jih dijaki uporabljali dolgo vrsto let. Naj navedem odlični vадnici zdaj že pokojnega prof. Otona Muhra za I. razred bivše nižje gimnazije (ki je izčrpno zajemala celotno morfologijo) ter za I. in II. razred višjih gimnazij (ki je vsebovala celotno sintakso). Za sklonoslovje je poskrbela prof. Laura Abrami s posebno knjigo za tretji razred bivše nižje gimnazije. Ko so te knjige pošle, jih je nadomestila Latinska slovnica in vadnica v dveh delih prof. Vere Bedendo-Semenič.

Velik problem predstavlja še vedno pomanjkanje tekstov za zgodovino latinske in grške literature. Pošli sta namreč knjigi prof. Rada Bednařika in prof. Borisa Tomažiča, ki sta zajeli latinsko leposlovje od začetkov do Avgustove dobe oz. srebrno dobo in krščanske pisce. Razveseljivo pa je dejstvo, da je pred kratkim Deželni šolski urad v Trstu razpisal natečaj za prevod teksta latinske literature iz italijanščine, in sicer knjigo prof. Riposatija, obenem pa je razpisal natečaj za prevod Zgodovine grške literature prof. Cantarelle. Ta prevod je toliko nujnejši, ker dijaki v tem trenutku sploh ne razpolagajo s prevodom ali izvirno knjigo za grško leposlovje.

Zelo pomembno je tudi dejstvo, da je dal Deželni šolski urad na lastne stroške tiskati Doklerjev Grški slovar (1000 izvodov) in da namerava tiskati Slovensko-latinski slovar prof. Butkoviča iz Gorice, ki ga je sestavil kot dopolnilo k Latinski slovnici in vadnici prof. Vere Bedendo-Semenič.

Tako je trenutno z latinščino in grščino na slovenskih gimnazijah v Trstu in Gorici, učni načrt za klasične jezike pa se bo v kratkem temeljito spremenil, ker je v teku šolska reforma za višje srednje šole, po kateri se bo pouk teh jezikov omejil po vsej verjetnosti samo na zadnje tri razrede filozofsko-humanistično usmerjene gimnazije. Predavanja se bodo morala v tem primeru seveda omejiti pretežno na slovnico, na škodo latinskih in grških avtorjev.